

ອົກຮີພລຂອງສມຸກຣນະຄໍາເຈັນກໍ ໃນ ປະບະແລ້ວແມ່ຈ້າຂອງ "ນາຍຜິ"

ພັນງານາກ ສັງຂປະດິບ

ชนะแล้วแม่จ้า² เป็นบทประพันธ์ที่บ่งชี้ถึงอัทธิพลของวรรณคดีแบบฉบับ เรื่อง สมุทรไมซ์คำฉันท์ ที่มีต่อวรรณกรรมร่วมสมัยอย่างขัดเจน ทั้งในด้านของรูปแบบ คำประพันธ์ กลวิธีทางวรรณคดีลีป์ และสารสำคัญหรือแนวคิด สำคัญของเรื่อง

สมุทร โไมซ์คำอันที่ได้เข้าให้ผู้อ่านเห็นถึงความยิ่งใหญ่
ของมนุษย์ที่มุ่งมั่นอดทนต่อสู้กับอุปสรรคและความทุกข์
ด้วยความพากเพียรหาญกล้า (หรือนำเสนองานบ่าเพญ
วิริยบารมีของพระโพธิสัตว์ในครั้งที่เสวยพระชาติเป็นพระ
สมุทรโซไซนันเงย) สารดังกล่าวได้เลือกผ่านพุทธกรรมของ
พระสมุทรโไมซ์และนางพินทุมดีที่จะช่วยต่อความทุกข์ด้วยการ
บุกบั่นเดินทางในป่าอย่างยากลำบาก ต้องเกาะขอบจีวรขาม
มหาสมุทรอันกว้างใหญ่ ลึกล้ำน้ำสัมพึ้งกลัว และยังต้องโคน
พายชุดกระหน่ำจนขาดต้องพลัดพรากจากกัน หั้ง 2

พระองค์ต้องประสบความทุกข์เหวอหั้นกายและใจ แต่ก็ยังมีความแข็งแกร่งในจิตใจที่จะต่อสู้และดำเนินชีวิตอยู่

"นายพี"ได้รับເຄວາມຄົດຂ້າງຕັນນີ້ປະແດງວຽກຮຸນກຣມ
ເພື່ອຂ້າວເຖິງຂະນະແລ້ວແມ່ຈໍາ ໂດຍລື່ອຄືກການຕ່ອງສູກັນອຸປະສົງ
ຄວາມທຸກໆຂຶ້ນຂອງກຣມກຮູງຄົນທັນນີ້ທີ່ຢູ່ການຍາຫຸນກົດໜີ່ນຳເຫດ
ທໍາມກລາງສຳຄັນການຄົນທີ່ຂວາງໃຫ້ທັດໜີ່ ສັນຫວັງທຸກໆທັນ ແຕ່ເຮືອ
ກົບຍັງມີມັນທີ່ຈະຕ່ອງສົຈນໄດ້ຂ້າງຂະນະ

นายผู้ใช้กลวิธีทางวรรณศิลป์ และรูปแบบคำประพันธ์
แสดงถึงความทุกข์เหงาและการต่อสู้ของมนุษย์เข่นเดียว
กันกับที่ปราภูมิในสมุทรไมซ์คำจันท์ ก้าวต่อ สมุทรไมซ์-
คำจันท์นั้น ไขจันท์ 19 ชีวมลีลาส่งงาม ชรีม ชลัง สืบถึง
ความทุกข์อย่างให้ญ่หลวงของพระสมุทรไมซ์ที่ต้องวายน้ำ
อย่างเจ็บปวด อ้างว้าง โดยเดียวท่ามกลางมหาনที่เมื่อถูก
พายุชัดขาด ไรเพื่อน ไรคนช่วยเหลือ ดังคำประพันธ์ว่า

¹ นักศึกษาวิชาเอกภาษาและวรรณคดีไทย ชั้นปีที่ 4 ปีการศึกษา 2538

² ข้อบทประพันธ์นี้สะกดตามต้นฉบับ

หาเพื่อนหาผู้จะพักพำนักระยะ
หาผู้ที่เห็นพ้า กับฟอง
ให้ช่วยช่วยกันมีแล้วแต่ชลนอย
ป้อมรอดฤทธิ์ ป้อมป้อม ถุกรอด

ส่วนใน ขณะแล้วแม่เจ้า นายผีกี้ใช้ฉันท์ 19 สืบความลับไว้
ทุกข์เหงหงษ์ของกรรมกรในเรื่อง ด้วยรูปความที่คล้ายคลึงกัน
ดังนี้

หาหายากมายาแลยกันมายา
ใบหน้าซื้อหา ถูกเห็น
อ้ออ้อหอมกันมีและนี่ไครนะจะเอ็น
คุเอ็อ่านวะเป็น ประโภชน์
คำยามแม่กันมีและนี่ไครนะจะโปรด
ลูกแม่ให้ปรมานิท ถุเมี

ข้อความข้างต้นนี้เห็นได้อย่างชัดเจนว่าได้รับอิทธิพล
จากสมุทรโภษคำฉันท์ ทั้งด้านรูปแบบลักษณ์และการ
ใช้คำล้อความ ดังที่จะเห็นได้ว่ามีการใช้คำที่เหมือนกันคือ¹
"บม" "หา" "ถูก" "ถูก" เพื่อสื่อความที่คล้ายคลึงกันบ่งถึง
ความลับไว้กันช่วยเหลือ มีความลับห่วงบ้างถึงที่สุด

นายผีได้ใช้ "คลื่น" "พา่าย" และการเหวกว่ายอยู่ใน
มหานท์อย่างทุกข์ท้น แสดงอุปสรรคและการฝ่าฟันอุปสรรค
อันยิ่งใหญ่ของมนุษย์ เช่นเดียวกันกับสมุทรโภษคำฉันท์
ในตอนที่ขอนภาคและพระสมุทรโภษต้องว่ายน้ำอย่างทุกข์ท้น
ในมหาที่กว้างใหญ่ ซึ่งอาจด้วยความได้รับเป็นการเหวกว่าย
เพื่อให้หลุดพ้นจากหัวงทุกข์ภัยแห่งสังสารวัฏ ด้วยความ
วิริยะของพระโพธิลัตว์สูญหัวงในพระโพธิญาณ

บางบันดาลประเวศในเว็บสินธุพิศาล
เสวยโภมน้ำดี อดล
ฟองฟีดชัดสู่สมุทรทำรุคพิริยผล
พ่างเพียงจะรายชนม์ ชีวิตม์
เหลือทนเหลือทุกข์เหลือจะถอนอสประสาส
เหลือถวิลเทาชอนก อนจ

สารสำคัญหรือแนวคิดสำคัญของเรื่อง
ที่นายผีรับอิทธิพลมาจากการสมุทรโภษ-
คำฉันท์นั้นดือ ความยิ่งใหญ่ของมนุษย์
ที่มุ่งมั่นอุดหนุนต่อสู้กับอุปสรรคและ
ความทุกข์ด้วยความพากเพียรทาง
กล้า

หาเพื่อนหาผู้จะพักพำนักระยะ
หาผู้ที่เห็นพ้า กับฟอง

ส่วนใน ขณะแล้วแม่เจ้า กว่าได้กล่าวพรรณาสภาพ
ความรู้สึกของด้วยความเมื่อทุกข์ทันสั่นหวั่น และต้องประสบ
กับอุปสรรครอบข้างว่า เหมือนตกอยู่ในมหาที่ที่กว้างใหญ่
เหลียวไปทางใดก็มีแต่น้ำกับฟ้าเปลี่ยนเดียวกัน

หัวหัวอุรุตบปะดับทุขสำแดง
แสนทุขเลียดแทง หฤทัย
เหมือนมีมีอ่อนนุชย์มาทุกสุดจะกระໄด
แล้วขวางคงกว้างใน นที
เหลียวหาผีคล่องฟากกี้ยากจะจะรี

สภาพความบื้นปวนของคลื่นลมพายุและความกว้าง
ใหญ่ของมหาที่ที่ดูยิ่งใหญ่เกินกว่ามนุษย์จะนีกำลังฝ่าฟัน
ไปได้ นายผีได้ใช้คำที่สื่อการพรรณาความคล้ายคลึงกันที่
กว่าได้พรรณาในสมุทรโภษคำฉันท์

เหลือ ไกลอกำลังมี มีพอ
.....
ผลแต่พา่ายอันฟีดกระจัดจิกวิจล
อันอื้อและอื้งออล ระบ่า
ครีนครีนคลื่นกลกลับคบคั่งแลก็จะคลา
ใกลหนีไนหนา อนาคต
(ขณะแล้วแม่เจ้า)

นับในดำเนินรายการ	จำนวนที่ธารา	โ้ออักแม่ทรมานกีปานซึพิดพินาค
ใหญ่โดยนิวการประมาณ	ระเมี่ยลหมายสุดสายตา	น้ำตาแม่ทัยดายด
เหลือล้ากำลังขัน	จะว่ายพันเกลิงถล่า	ล่าย
ให้เลี้ยวดูเกลี้ยวชลา	แลคล้ำคลื่นคงครื้นโกรม	แลลูกลูกก้มมาแลคลูกกีคือกลอง

และ

บรรลุมหานท์พิศาล	ชลารถถั่งสาย
คลื่นคลึงประดับประดุจทำลาย	เดียรรถเพียงจะเพ็กกันท์ (สมุทรโมษคำฉันท์)

เห็นได้อย่างชัดเจนว่า นายผู้ได้รับอิทธิพลการใช้สัญลักษณ์ดังกล่าวข้างต้นมาจากสมุทรโมษคำฉันท์อย่างแน่นอน เพราะการถือเนื้อความ การพรรณนาถึงความรู้สึกของตัวละคร และสภาพของตัวละครที่ต้องแห่งกว่าอย่าง "ดวงดาว" เดียวดาย อ้างว้างอยู่ในมหานท์ที่กว้างใหญ่ด้วยความทุกข์เห่อนั้น มีความคล้ายคลึงกันเป็นอย่างมากกับเนื้อความในสมุทรโมษคำฉันท์

การพิลารปรั่นราญเสวยทุกข์ของพระสมุทรโมษกับนางพินทุมดี ตอนที่ตัดสินใจข้ามมหานท์และกล่าวขอขอมาต่อ กว่าได้ใช้ฉันท์ 19 อีกเข่นกัน เพื่อสื่อสารแห่งความเครียดอาศูรของ 2 กษัตริย์ที่พาภันหลังน้ำตาด้วยความทุกข์เทเว

เสร็จลงขัดติยาหมายมาสุภาษีดบรدار
ต่างคระกอบลอกนอฟสาบ พิลาร
ชนเนตรอิเบกธ์ถั่งพังพักครรร_obs
นัยนาพุทธราบ พระทรวง

น้ำตาที่หลังออกมายิ่งความทุกข์ความโศกเคร้าอาศูรของ 2 กษัตริย์นั้นมีปริมาณมากมาย คำว่า "ตะถั่ง" บ่งลักษณะการไหลของน้ำตาที่ไหลออกมาย่างรวดเร็วและมีปริมาณมากมายไม่สิ้นสุด

ลักษณะของการพิลารที่ลือความทุกข์ความโศกเคร้าอย่างถึงแก่นนี้ได้สืบทอดให้นายผู้นำลักษณะการพรรณนาสภาพน้ำตาของตัวละครที่หลังไหลออกมาย่างความทุกข์เข่นเดียวกันดังนี้

นอกจากนี้แล้วการพรรณนาความด้วยอิพจน์ไหว้และการเล่นคำช้าคำเพื่อสร้างความเข้มข้นของความทุกข์ประกายในสมุทรโมษคำฉันท์ ดังข้อความ

สุดแรร์สุตที่จะร้าวจวนกำสรวลสุตคิด
พึงไครก์สุตจิต รำพึง
แสนโคงแสนทุกแสนแสวงส่านกส่านิม
แสนร้อนเร่งร้อนรีบ อุรา

นายผู้ก็ได้ใช้กลวิธีดังกล่าวพรรณนาความในเรื่องชนะแล้วแม่จ้า เข่นเดียวกันดังนี้

แสนแค้นแสนเกียดแสนระวาก แสนป่วยใจบาง
ประจักษ์ว่าแม่มารณ์
แสนรักแสนโคงแสนร้อน แสนทุกท่วมทอน
ใจแสนกwilจินดา
สุคจะร้าวพันมรรณนา เลี้ยคลี้ยสหสา
ก์สุคสระอันอาลัย

สำหรับสารสำคัญหรือแนวคิดสำคัญของเรื่องที่น่าสนใจ รับอิทธิพลมาจากสมุทรโมษคำฉันท์นั้นคือ ความยิ่งใหญ่ของมนุษย์ที่มุ่งมั่นอดทนต่อสู้กับอุปสรรคและความทุกข์ด้วยความพยายามเพียรพยายามล้า สมุทรโมษคำฉันท์ได้แสดงถึงสารสำคัญนี้เพื่อบ่งชี้ถึงการบำเพ็ญวิริยมามีขอของพระโพธิสัตว์ในครั้งที่เสวยพระชาติเป็นพระสมุทรโมษ

นายผู้ได้รับอิทธิพลนั้นมาปรับใช้กับเรื่องราวของมนุษย์ธรรมชาติ ซึ่งที่เห็นว่าความยิ่งใหญ่ต้องกล่าวไว้ได้มีเฉพาะในพระโพธิสัตว์เท่านั้น หากแต่มนุษย์ธรรมชาติมีความยิ่งใหญ่เช่นนั้นได้ด้วยคุณธรรมอย่างเดียวกัน

สมุทรโมษคำฉันท์นั้น ควรได้เน้นความท่วันให้ทางอารมณ์ของพระสมุทรโมษและนานาพันที่มุ่งด้วยความซุกซื่อ

อาชญากรรม คือ พระธรรมคือไป เหลือเพียงมือที่ว่างเปล่าและ พลังกำลังทางร่างกายและจิตใจเท่านั้นที่จะช่วยให้มุ่งหน้า ต่อไปได้

คำครั้งระหว่างพระสมุทรโภษกับนางพินทุมดีเมื่อ ปรับทุกข์กันว่าจะทำเช่นไรต่อไปนั้น กว่าได้ใช้คำว่า "อ้า" เป็นคำขึ้นต้นบทประพันธ์แต่ละบทช้าๆ กัน เพื่อสื่อสาร ความรู้สึกล้วนลึกในหัวใจคือ การอ่อน懦弱 ทดสอบ เมื่อมอง ไม่เห็นหนทางใดหรือจะพึงพาผู้ใดได้ นอกจากตนเองเท่านั้น

อ้ายมี่จะเมืองไคล	ทิศใต้ก็ดาวบน
แกลวເຄືອນສກລຍລ	ອົບຜູນອນບຽງທາງ
อ້າພະຈະເດີນດັດ	ພນລັບໜຶ່ງຄວນນິ້ນຂານາງ
ເຫັນເປັນເນັນກລາປ	ແລກດັກນີ້ສັບຜູຈາໄຈນ

อ้างคือการพูดคุยชี้พัฒนา
ภัยเกิดก็พั้นการ จะเพียร

ส่วนเรื่อง ชนะแล้วแม่เจ้า กรรมกรซึ่งเป็นตัวละคร สำคัญ ก็ได้แสดงความหวั่นไหวในจิตในที่กอยู่ในความ มีดมณของหนทางที่จะช่วยเหลือตนเองให้พ้นจากความ ทุกข์ท้น กว่าได้ใช้คำว่า "อ้า" เป็นคำขึ้นต้นบทประพันธ์แต่ละ บทช้าๆ กัน เมื่อสื่อความรู้สึกของตัวละครเข้าเดียวกับ สมุทรโภษคำลั้นที่ ดังนี้

อ้าราตรีขณะนี้มีมิลินะสำเนียง	
แสนເບີນບັນເລີຍ	ສັດ
อ้าราตรีขณะนີ້ພຖກບລັດ	
ໃນລມນໂລມພັດ	ແລະພານ
อ้าราตรีขณะນີ້ພົກລົກພິກາ	
ຕາວເຕືອນບັນດາລາຫາຍ	ອຸທິນ

แม้จะมีความหวาดหวั่นอ่อนแอบแต่พระสมุทรโภษก็ได้ ปลูกความแข็งแกร่งในจิตใจตนเองขึ้นมากขัดความหวาดหวั่น นั้นให้หมดลืนไป และมุ่งมั่นฝ่าฟันผจญกับความทุกข์นั้น ด้วยสองมือที่ว่างเปล่าไว้อาชญากรรม พระองค์ได้ผจญกับ

ความทุกข์อย่างแสนสาหัสจนถึงที่สุด ท่ามกลางท้องน้ำใหญ่ ที่คริกโครมปั่นป่วน สภาพธรรมชาติที่มีพลังยิ่งใหญ่นั้นยิ่ง ซึ่ให้เราเห็นความวิริยะหาญกล้าของพระสมุทรโภษ พระองค์ สามารถพยุงชนม์ให้รอดจากน้ำเมฆามาช่วยเหลือ แสดง ให้เห็นถึงความยิ่งใหญ่ของมนุษย์ที่สามารถนำเอาความ แข็งแกร่ง ความวิริยะหาญกล้าของตนเมื่อผจญกับธรรมชาติ อันยิ่งใหญ่ได้

กรรมกรในเรื่อง ชนะแล้วแม่เจ้า ก็ได้แสดงความ ยิ่งใหญ่ด้วยการเร่งเร้าความแข็งแกร่งในจิตใจตนเองขึ้นมา มุ่งมั่นต่อสู้กับนายทุนผู้มีอำนาจอย่างใหญ่ ด้วยความวิริยะ หาญกล้า ด้วยจิตใจอันแข็งแกร่งเด็ดเดี่ยวที่จะผจญกับ ความทุกข์และปัญหาอุปสรรคต่างๆ เช่นเดียวกับกับพระ สมุทรโภษ

ໄວ້ຮັງນ້ອງຮັກເລັກລາຍຸ	ຈັກກັ້ອນາຈາຣ
ອຸຈາດພັບປຸງຕີ	
ເກັບດອກແກ້ວພາດເບັນພັລີ	ລາມເມື່ອງມີ
ມໂນວິຈລົກຈົບຊາ	

ความวิริยะของเหล่ากรรมกรที่รวมตัวกันชุมนุม ประท้วงต่อสู้กับนายทุนเป็นเวลานาน ปราກฎดุจเดียวกับ ความวิริยะของพระสมุทรโภษที่ต้องทนแทกว่าไหอยู่ใน มหาনทที่ปั่นป่วนถึง 7 วัน

กรรมกรในเรื่องชนะแล้วแม่เจ้า
ก็ได้แสดงความยิ่งใหญ่ด้วยการเร่งเร้า ความแข็งแกร่งในจิตใจตนเองขึ้นมา มุ่งมั่นต่อสู้กับนายทุนผู้มีอำนาจอย่างใหญ่ ด้วยความวิริยะ หาญกล้า ด้วยจิตใจอันแข็งแกร่งเด็ดเดี่ยวที่จะผจญกับ ความทุกข์และปัญหาอุปสรรคต่างๆ เช่นเดียวกับกับพระสมุทรโภษ

แต่ครรภุครรภอยู่ยังทว่ามหกรรมพื้น
สัตว์สารสำนัก ชาเลฯ
(สมุทร โภฆคำลันท์)
.....
พิทักษ์กระทำไม่ถูก
หนักหน่วงท่วงทีต่อตรา ตรีบหลายเวลา
กำลังบ่คลสือเสวง
(ชนะแล้วแม่จ้า)

และแล้วกรรมกรก็สามารถฝ่าฟันอุปสรรคหนึ่งได้สำเร็จ เอาชนะนายทุนผู้ยิ่งใหญ่ได้ นับเป็นชัยชนะที่ยิ่งใหญ่ เพราะ เป็นชัยชนะที่เป็นกงล้อประวัติศาสตร์ ทำให้ยกยศมายแท้จริง กดขี้แรงงานชนชั้นต่ำทรอกรยอมเปลี่ยนแปลงไป

ไขไห้หรือก้อคง ล้อประวัติศาสตร์คง
ค่ายค่ายเขย้อนเคลื่อนไป
หมุนยวาก้าวนหนานเนื่องใน นรบุคทุกสมัย
ด้วยมีมนุษย์อันจน
.....
กพิชธรรมชาติชัย
สถาปนาแรลิกเรืองไร ลุขสับคมวิลัย
สำเร็จด้วยมีกรรมการ

กว่าได้กล่าวเน้นย้ำว่า ความสำเร็จนี้เป็นความสำเร็จ อันเกิดจาก "มือ" ของกรรมกรมนุษย์ผู้ยากจน แสดงให้

เห็นถึงการต่อสู้ด้วยคนเองไว้อย่างมากเช่นเดียว มาช่วยเหลือ บทประพันธ์วรรณที่ว่า "กพิชธรรมชาติชัย" น่าจะเป็น การเชื่อมโยงความกับตอนต้นเรื่องที่กล่าวเปรียบเทียบว่า ตัวละครคนนี้มีความทุกข์และต้องผลัญกับอุปสรรคเหมือน การแห่งกว่าอยู่ในมหานทีที่กวางใหญ่ และในที่สุดก็ สามารถเอาชนะธรรมชาตินั้นได้ คือการชนะนายทุนนั้นเอง เช่นเดียวกันกับพระสมุทรโภฆที่ต่อสู้กับความทุกข์ด้วยสอง มือที่ว่างเปล่า หากแต่ด้วยจิตใจอันแข็งแกร่งและมีความ วิริยะหาญกล้า จึงสามารถพิชิตธรรมชาติอันยิ่งใหญ่ได้ ด้วยการสามารถพยุงชีวิตให้รอดพ้นจากธรรมชาติอันมีพลัง ทำลายกำลังและความเพียร และประสบความสำเร็จตามที่ ตนตั้งใจ คือได้เจอนางพินทุมดีและได้กลับไปยังบ้านเมือง ด้วยความสุข

ความยิ่งใหญ่ของมนุษย์อันเกิดจากความแข็งแกร่ง ของจิตใจและความวิริยะหาญกล้าที่จะต่อสู้กับความทุกข์นั้น เป็นลักษณะร่วมที่สามารถเกิดขึ้นได้กับมนุษย์ทุกคนไม่ว่า จะต่างอยู่ในสถานะใด จะเป็นมนุษย์ผู้มุ่งมั่นบำเพ็ญเพียร จนมีบารมีแกร่งกล้าอย่างพระโพธิสัตว์หรือจะเป็นเพียง "กรรมกร" มนุษย์ที่มีสถานะต้อยต่ำธรรมดาภิคุณ สารอัน ทรงคุณค่า นี้ จึงสามารถลุกอิทธิพลให้กวดได้นำมาตีความใหม่ ตามทัศนะของตนเองและสร้างงานใหม่ขึ้นมาได้อย่างไม่รู้จบ คำอภิปรายข้างต้นทั้งหมดเป็นหลักฐานยืนยันให้ เห็นแล้วว่า ชนะแล้วแม่จ้า เป็นวรรณกรรมที่รับอิทธิพล จาก สมุทร โภฆคำลันท์ มาใช้ให้เป็นประโยชน์แก่ยุคสมัย อย่างแท้จริง

เอกสารอ้างอิง

- นายพิ (อคันธ์ พลจันทร์). 2533. ชนะแล้ว...แม่จ้า. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ : เกี้ยว-เกล้าพิมพ์.
สมุทร โภฆคำลันท์. 2504. พระนคร : องค์การค้าของครุสภาก.